

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-415/22-1

Sprawa C-415/22

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

20 czerwca 2022 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunal du travail francophone de Bruxelles (Belgia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

9 czerwca 2022 r.

Strona powodowa:

JD

Strona pozwana:

Acerta – Caisse d’assurances sociales ASBL

Institut national d’assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti)

État belge

[...]
Data ogłoszenia:
09-06- 2022

[...]

[...]

Dziedzina:

składki na ubezpieczenie społeczne dla osób prowadzących działalność na własny rachunek

[...]
[...]

[...]
[...]
[wzmianki administracyjne]

**Tribunal du travail francophone de
Bruxelles (francuskojęzyczny sąd pracy w Brukseli)**

11. izba

orzeczenie

W SPRAWIE:

JD, [...]

zamieszkałego [...] w [...] TERVUREN,

strona powodowa,

[...] [wyznaczenie pełnomocnika ad litem];

PRZECIWKO:

1) **ASBL ACERTA** – Caisse d'Assurances Sociales pour travailleur[s] indépendant[s] (fundusz ubezpieczeń społecznych dla osób prowadzących działalność na własny rachunek), [...]

którego siedziba znajduje się [...] w [...] BRUKSELI,

pozwany w sprawie sprzeciwu wobec wezwania do zapłaty składek,

[...] [wyznaczenie pełnomocnika ad litem];

2/ **Institut National d'Assurances Sociales pour Travailleurs Indépendants** (krajowy instytut zabezpieczenia społecznego osób prowadzących działalność na własny rachunek) (zwany dalej [...] „I.N.A.S.T.I.”), [...]

którego siedziba znajduje się [...] w [...] BRUKSELI,

pozwany,

[...] [wyznaczenie pełnomocnika ad litem];

3/ **ÉTAT BELGE (PAŃSTWO BELGIJSKIE)**, które reprezentuje Franck VANDENBROUCKE, wicepremier i minister spraw społecznych i zdrowia publicznego, [...] oraz David CLARINVAL, minister ds. klasy średniej, samozatrudnienia, MŚP, rolnictwa, reform instytucjonalnych i odnowy demokratycznej [...] [wyznaczenie pełnomocnika ad litem];

* * * *

[...] [zwyczajowa formuła proceduralna].

uwzględniając pozew wniesiony przez pełnomocnika powoda, który wpłynął do sekretariatu tutejszego sądu w dniu 15 stycznia 2021 r., przeciwko automatycznemu objęciu powoda – będącego urzędnikiem europejskim (narodowości brytyjskiej) urodzonym w dniu 4 października 1940 r., emerytowanym od dnia 18 marca 2006 r. - belgijskim statutom ubezpieczenia społecznego dla osób prowadzących działalność na własny rachunek od dnia 12 lutego 2007 r. z uwagi na to, że wykonywał on w Belgii działalność:

- od lutego 2007 r., w dziedzinie badań i rozwoju w zakresie nauk fizycznych i przyrodniczych, do czerwca 2020 r,
- od marca 2016 r. prezesa zarządu a.s.b.l. [...] [nazwa stowarzyszenia], do marca 2020 r. oraz,
- od października 2018 r. prezesa a.s.b.l. [...] [nazwa stowarzyszenia] do października 2020 r.;

[...]

[zwyczajowe formuły proceduralne].

Zważywszy, że w uzasadnieniu pozwu wskazano, co do istoty, że

»...«

Trybunał Sprawiedliwości w **wyroku z dnia [1]0 maja 2017 r.** [*Wenceslas de Lobkowicz przeciwko Ministère des Finances et des Comptes publics*, C-690/15] [...] potwierdził:

- (1) że system zabezpieczenia społecznego urzędników i pracowników UE (SSUE) ma taki sam charakter jak systemy zabezpieczenia społecznego, o których mowa w rozporządzeniu nr 883/2004, ponieważ jest systemem pierwotnym, obowiązkowym i pełnym, oraz
- (2) że w związku z tym zasady określone w wyroku „De Ruyter” mają zastosowanie do pracowników Unii Europejskiej oraz (3) że **w konsekwencji na pracowników UE nie można nałożyć obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne przeznaczonych na finansowanie systemu zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego...**

Skoro podlega on WYŁĄCZNIE i OBOWIĄZKOWO szczególnemu systemowi zabezpieczenia społecznego i ubezpieczenia zdrowotnego [Unii Europejskiej] (SSUE), który zapewnia mu pełną ochronę socjalną, zasada stosowania tylko jednego systemu zabezpieczenia społecznego stała na przeszkodzie temu, aby

INASTI »przymusowo« objął powoda belgijskim systemem zabezpieczenia społecznego, z którego nie otrzymuje on żadnego świadczenia, czy to składkowego, czy nieskładkowego. **Przez 13 lat wnosił on składki bez czerpania żadnych korzyści...**»;

Zważywszy, że pozwany,

– argumentuje przede wszystkim co do prawa, iż „połączenie emerytury z wykonywaniem działalności zawodowej na własny rachunek, które powoduje podleganie dekretowi królewskiemu nr 38, jest dozwolone, pod warunkiem że dochód z tej działalności zawodowej na własny rachunek nie przekracza określonego pułapu do dnia 31 grudnia 2014 roku. Od dnia 01.1.2015 R. osoby w wieku 65 lat i starsze mogą uzyskiwać nieograniczoną kwotę dodatkowych dochodów.

(a także że:)

Orzeczenie, iż emerytowany urzędnik europejski prowadzący działalność na własny rachunek w Belgii nie jest zobowiązany do opłacania jakichkolwiek składek na ubezpieczenie społeczne, groziłoby naruszeniem równości traktowania urzędników Unii i [każdego] innego urzędnika lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek lub zatrudnionej w Belgii, ponieważ tylko urzędnicy europejscy byłiby zwolnieni z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność na własny rachunek.

Składki na ubezpieczenie społeczne płacone przez emerytów, którzy po osiągnięciu wieku emerytalnego nadal prowadzą działalność na własny rachunek, a więc dodatkowo do statusu emeryta, są składkami solidarnościowymi...»;

– następnie wyjaśnia, co do okoliczności faktycznych i pomocniczo, że w świetle otrzymanego przez niego pisma [...] z dnia 28 grudnia 2020 r., biorąc pod uwagę pięcioletni okres przedawnienia, pierwotnie żadaną kwotę 50 732,50 EUR należy obniżyć do 35 209,22 EUR;

Zważywszy, że obaj współpozwanicy ze swej strony zasadniczo twierdzą, że zgodnie z art. 14 Protokołu (nr 7) w sprawie przywilejów i immunitetów Unii Europejskiej (Dz.U. C 326 z 26.10.2012, s. 266–272) prawodawca Unii określa system świadczeń socjalnych obejmujący urzędników i innych pracowników Unii.

Jest to przedmiotem regulaminu pracowniczego ustanowionego na mocy rozporządzenia Rady nr 31 (EWG), nr 11 (EWEA) z dnia 18 grudnia 1961 r. (Dz.U. EWG P 045 z 14.6.1962, s. 1385), kilkakrotnie zmienianego od tamtej pory (zwanego dalej „regulaminem pracowniczym”).

Na mocy art. 72 ust. 1 regulaminu pracowniczego urzędnicy europejscy w okresie aktywnego zatrudnienia są uprawnieni do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej w ramach wspólnego systemu ubezpieczenia chorobowego Unii Europejskiej (zwanego dalej „RCAM”). Nadal z niego korzystają po zakończeniu

służby, w szczególności jeśli kontynuowali oni służbę w Unii do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego (art. 72 ust. 2 regulaminu pracowniczego)...

[R]ozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 166 z 30.4.2004, s. 1–123) (zwane dalej „rozporządzeniem 883/2004/WE”), uchyliło rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz.U. EWG L 149 z 5.7.1971, s. 2) (zwane dalej „rozporządzeniem 1408/71/EWG”).

Zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia 883/2004/WE osoby, do których rozporządzenie to ma zastosowanie (mianowicie każdy obywatel państwa członkowskiego UE), „podlegają ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego” określone zgodnie z tym rozporządzeniem. Zasada ta, zwana zasadą stosowania ustawodawstwa tylko jednego państwa członkowskiego została już określona w art. 13 ust. 1 rozporządzenia 1408/71/EWG.

Orzecznictwo w tej dziedzinie można podsumować, odwołując się do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 października 2016 r. wydanego w sprawie C-269/15, *Rijksdienst voor Pensioenen przeciwko Willemowi Hoogstadowi*, EU:C:2016:802[...], którego następujące punkty warto przytoczyć:

Orzecznictwo to, wydane pod rządami rozporządzenia 1408/71/EWG (art. 13 ust. 1), znajduje zastosowanie pod rządami rozporządzenia 883/2004/WE (art. 11 ust. 1) (zob. na przykład podobnie: wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 stycznia 2018 r., *Jahin*, C-45/17, EU:C:2018:18) [...], jak podkreślił Trybunał Sprawiedliwości, urzędnicy Unii „nie są objęci [...] zakresem stosowania art. 48 TFUE, który powierzył Radzie zadanie ustanowienia systemu pozwalającego pracownikom na pokonanie trudności, mogących wyniknąć z ustawodawstwa krajowego, obowiązującego w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, z którego Rada wywiązała się, przyjmując rozporządzenie nr 1408/71, a następnie rozporządzenie nr 883/2004” (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 października 2000 r., *Ferlini*, C-411/98, EU:C:2000:530, pkt 41, 42; z dnia 16 grudnia 2004 r., *My*, C-293/03, EU:C:2004:821, pkt 34–37; potwierdzony wyrokiem *Lobkowitz*, pkt 35).

Wynika z tego, że nie ma do nich zastosowania ani rozporządzenie 883/2004/WE, ani w szczególności jego art. 11 ust. 1 dotyczący zasady stosowania jednego ustawodawstwa.

Powstało więc pytanie, czy taka zasada może być jednak stosowana przez analogię do europejskich urzędników na mocy przepisów prawa **Unii**.

Tak więc na wstępie stwierdził on, że „*sytuacja prawna urzędników Unii, w odniesieniu do ich obowiązków w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, objęta*

jest zakresem stosowania prawa Unii ze względu na stosunek pracy łączący ich z Unią” (zob. pkt 38 wyroku).

Ten stosunek pracy nie istnieje już w przypadku powoda od 2006 r., tj. zanim Belgia nałożyła na niego obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, począwszy od 2007 r.

Wynika z tego, że stosowanie przez analogię zasady stosowania jednego ustawodawstwa ma sens tylko wtedy, gdy może chodzić o *stosunek pracy* z Unią, który nie może być objęty systemem zabezpieczenia społecznego innym niż wynikający z art. 14 protokołu nr 7 i regulaminu pracowniczego.

Tymczasem w niniejszej sytuacji zastosowanie belgijskiego systemu ubezpieczeń społecznych (statutu socjalnego osób prowadzących działalność na własny rachunek) nie ma odnosić się do stosunku pracy powoda z Unią lub, bardziej ogólnie, „*wykonywania działalności zawodowej w ramach instytucji Unii*”, ani go obejmować. I rzeczywiście, w latach 2007–2020 nie istniał już żaden stosunek pracy powoda z Unią Europejską.

W tym przypadku należy więc przez analogię zastosować art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, który przewiduje stosowanie prawa miejsca, w którym działalność jest wykonywana.

W niniejszej sprawie powód rzeczywiście prowadził działalność na własny rachunek w Belgii w latach 2007–2020;

Zważywszy, że powód ze swej strony przedstawiając „...zaświadczenie wydane przez Komisję w dniu 16 września 2020 r. o następującej treści:

»Wspólny system ubezpieczenia chorobowego (RCAM) jest obowiązkowy, ważny 24 godziny na dobę na całym świecie (żaden kraj nie jest wyłączony) i zapewnia zwrot kosztów leczenia poniesionych przez jego członków, ich współmałżonków i dzieci z powodu choroby, hospitalizacji, macierzyństwa lub wypadku, w granicach i na warunkach określonych w art. 72 regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej oraz zgodnie z przepisami niższego rzędu mającymi zastosowanie do RCAM. Program zapewnia natychmiastową ochronę ubezpieczeniową w przypadku wcześniej istniejących schorzeń, zarówno w przypadku opieki szpitalnej, jak i ambulatoryjnej. Zwraca również koszty leczenia stomatologicznego, w granicach określonych w wyżej wymienionych przepisach...«, słusznie odpowiada, między innymi, że »...Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia [1]0 maja 2017 r. [Wenceslas de Lobkowicz przeciwko Ministère des Finances et des Comptes publics, C-690/15] orzekł, iż:

„Urzednicy Unii podlegają [...] systemowi zabezpieczenia społecznego wspólnemu dla instytucji Unii, który zgodnie z art. 14 protokołu jest określany przez Parlament Europejski i Radę, stanowiące w drodze rozporządzeń zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą i po konsultacji z zainteresowanymi instytucjami (pkt 36).

Ten system świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego został ustanowiony w regulaminie pracowniczym, który w tytule V, zatytułowanym »Wynagrodzenie oraz świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego urzędników«, a w szczególności w rozdziałach 2 i 3 tego tytułu, dotyczących zabezpieczenia społecznego i emerytur, określa przepisy mające zastosowanie do urzędników Unii (pkt 37).

Tak więc sytuacja prawna urzędników Unii, w odniesieniu do ich obowiązków w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, objęta jest zakresem stosowania prawa Unii ze względu na stosunek pracy łączący ich z Unią (zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 1983 r., Forcheri, 152/82, EU:C:1983:205, pkt 9) (pkt 38).

Ciążący na państwach członkowskich obowiązek przestrzegania prawa Unii przy wykonywaniu kompetencji związanych z organizacją ich systemów zabezpieczenia społecznego, przypomnianych w pkt 34 niniejszego wyroku, obejmuje zatem przepisy regulujące stosunek pracy łączący urzędnika Unii z Unią, czyli odnośne postanowienia protokołu oraz przepisy regulaminu pracowniczego (pkt 39).

W tym zakresie, jak podniósł rzecznik generalny w pkt 72 opinii, po pierwsze, protokół ma taką samą moc prawną jak traktaty [opinia 2/13 (przystąpienie Unii do EKPC) z dnia 18 grudnia 2014 r., EU:C:2014:2454, pkt 161] (pkt 40).

Przez analogię do art. 12 protokołu, który ustanawia wobec urzędników Unii jednolite opodatkowanie na rzecz Unii od dochodów, wynagrodzeń i dodatków wypłacanych przez Unię i przewiduje w konsekwencji zwolnienie z krajowych podatków od tych kwot, należy uznać, że art. 14 tego protokołu, w zakresie, w jakim przyznaje instytucjom Unii kompetencje do ustanawiania systemu zabezpieczenia społecznego ich urzędników, prowadzi do pozbawienia państw członkowskich kompetencji w zakresie obowiązku przynależności urzędników Unii do krajowego systemu zabezpieczenia społecznego i obowiązku płacenia przez tych urzędników składek na rzecz finansowania takiego systemu (pkt 41).

Po drugie, regulamin pracowniczy, w zakresie, w jakim został ustanowiony przez rozporządzenie nr 259/68, posiada wszystkie właściwości określone w art. 288 TFUE, na mocy którego rozporządzenie ma charakter generalny, wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Z powyższego wynika, że także państwa członkowskie mają obowiązek przestrzegania regulaminu pracowniczego (zob. podobnie wyroki: z dnia 20 października 1981 r., Komisja/Belgia, 137/80, EU:C:1981:237, pkt 7, 8; z dnia 7 maja 1987 r., Komisja/Belgia, 186/85, EU:C:1987:208, pkt 21; z dnia 4 grudnia 2003 r., Kristiansen, C-92/02, EU:C:2003:652, pkt 32; a także z dnia 4 lutego 2015 r., Melchior, C-647/13, EU:C:2015:54, pkt 22) (pkt 42).

[...]

Z powyższego wynika, że wyłącznie Unia, z wykluczeniem państw członkowskich, ma kompetencje do określenia przepisów mających

zastosowanie do urzędników Unii w odniesieniu do ich obowiązków w zakresie zabezpieczenia społecznego (pkt 44).

Jak bowiem podniósł rzecznik generalny w pkt 76 opinii, art. 14 protokołu i przepisy regulaminu pracowniczego w dziedzinie zabezpieczenia społecznego urzędników Unii spełniają wobec tych urzędników funkcję podobną do funkcji pełnionej przez art. 13 rozporządzenia nr 1408/71 i art. 11 rozporządzenia nr 883/2004, polegającą na zakazie ustanawiania obowiązku płacenia składek przez urzędników Unii na rzecz różnych systemów w tej dziedzinie (pkt 45).

Uregulowanie krajowe, [...] które obciąża dochody urzędnika Unii składkami i opłatami socjalnymi przeznaczonymi specjalnie na finansowanie systemów zabezpieczenia społecznego danego państwa członkowskiego, narusza zatem wyłączne kompetencje przyznane Unii zarówno na mocy art. 14 protokołu, jak i na mocy odpowiednich przepisów regulaminu pracowniczego, a w szczególności tych przepisów, które określają obowiązkowe składki urzędników Unii na rzecz finansowania systemu zabezpieczenia społecznego (pkt 46)«.

[...]

W odniesieniu do państwa belgijskiego w wyroku z dnia 26 października 2016 r. Trybunał Sprawiedliwości orzekł co następuje:

...

»Kompletność tego systemu norm kolizyjnych skutkuje pozbawieniem ustawodawcy każdego państwa członkowskiego uprawnienia do określania według swojego uznania zakresu i przesłanek stosowania swojego ustawodawstwa krajowego w odniesieniu do osób podlegających temu ustawodawstwu oraz w odniesieniu do terytorium, na którym przepisy krajowe wywierają skutki (wyroki: z dnia 10 lipca 1986 r., Luijten, 60/85, EU:C:1986:307, pkt 14; z dnia 5 listopada 2014 r., Somowa, C-103/13, EU:C:2014:2334, pkt 54; a także z dnia 26 lutego 2015 r., de Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, pkt 35)« [pkt 34].

»I tak od wprowadzenia przez rozporządzenie Rady (EWG) nr 2195/91 z dnia 25 czerwca 1991 r. (Dz.U. 1991, L 206, s. 2) zmieniające rozporządzenie nr 1408/71, litery f) do art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 1408/71, zasada objęcia ustawodawstwem tylko [jednego] państwa członkowskiego ma zastosowanie także do pracowników, którzy ostatecznie zakończyli swą działalność zawodową« [pkt 38].

[...]

W tych okolicznościach należy stwierdzić, że przynależność powoda do belgijskiego systemu ubezpieczenia dla osób prowadzących działalność na własny rachunek jest pozbawiona podstawy prawnej.

Z tego względu należy nakazać pozwanym uchylenie ze skutkiem wstecznym objęcia go tym systemem [...]”;

Zważywszy ponadto, że na stronie 3 „praktycznego przewodnika w sprawie zwrotu kosztów leczenia[?] [...] czytamy: „Kto jest beneficjentem RCAM??: [,] Osoby objęte systemem [...] będące emerytami”.

Zważywszy ponadto, że w „commentaire article par article (du) Statut de la fonction publique de l'Union Européenne[?] pod redakcją Valérie GIACOBBO-PEYRONNEL, Bruksela, Emile Bruylant (s. 284), zdaniem Christoph VERDURE;

„[...] **Pojęcie osoby objętej systemem.** W ramach art. 72 regulaminu pracowniczego pojęciu osoby objętej systemem nadaje się szerokie znaczenie. Urzędnik jest bowiem automatycznie objęty RCAM. Po pierwsze, będzie on nadal korzystać z tego ubezpieczenia **po przejściu na emeryturę, jeżeli pozostawał w służbie Unii Europejskiej do chwili osiągnięcia tego wieku emerytalnego** [...]”;

Zważywszy wreszcie, że z analizy przytoczonego orzecznictwa europejskiego wynika, iż przypadek taki jak przypadek powoda, najwyraźniej nie był jeszcze rozważany;

Zważywszy ponadto, że kwestie winy ewentualnej jednego, dwóch lub trzech współpozwanym, a tym samym odszkodowania za nią ponad zwrot, o który wnioskowano powyżej, zgodnie z podaną kwotą, w danym przypadku można rozważać jedynie w świetle odpowiedzi udzielonej na pytanie prejudycjalne, które należy przedstawić – na poczynioną pomocniczo wspólną sugestią powoda i współpozwanym – Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. a) i akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, [...]

Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW

SĄD,

[...] [zwyczajowa formuła proceduralna]

W trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. a) i akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z pytaniem:

„Czy zasada prawa Unii oparta na stosowaniu jednego systemu zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych lub osób prowadzących działalność na własny rachunek, czynnych lub emerytowanych, stanowi przeszkodę dla tego, aby państwo członkowskie miejsca zamieszkania nakładało, tak jak w niniejszej sprawie, na emerytowanego urzędnika Komisji Europejskiej, który wykonuje działalność na własny rachunek, obowiązek podlegania swojemu systemowi

zabezpieczenia społecznego, oraz płacenia składek na ubezpieczenie społeczne o charakterze czysto „solidarnościowym”, podczas gdy ów emerytowany urzędnik podlega obowiązkowemu systemowi zabezpieczenia społecznego Unii i nie czerpie żadnych korzyści ani w postaci świadczeń składowych, ani w postaci świadczeń nieskładowych z krajowego systemu, do którego należy przymusowo?”;

Wzywa głównego sekretarza do przekazania orzeczenia wraz z dokumentami stron znajdującymi się w aktach sprawy do głównego sekretarza wspomnianego Trybunału Sprawiedliwości;

Zawiesza w międzyczasie postępowanie;

[...]

Orzeczenie wydane przez 11. izbę francuskojęzycznego sądu pracy w Brukseli
[...] [skład orzekający]

[...]

i ogłoszone na posiedzeniu jawnym w dniu 9 czerwca 2022 r. [...]

[...]